

De Medemblikker Courant digitaal

In 2013 startte het Westfries Archief met het digitaliseren van oude West-Friese kranten. Digitaliseren wil zeggen dat papieren krantenpagina's worden omgezet in computerbestanden. Met deze bestanden is het mogelijk een krant op een computerscherm te lezen. Waarom doet het archief dit?

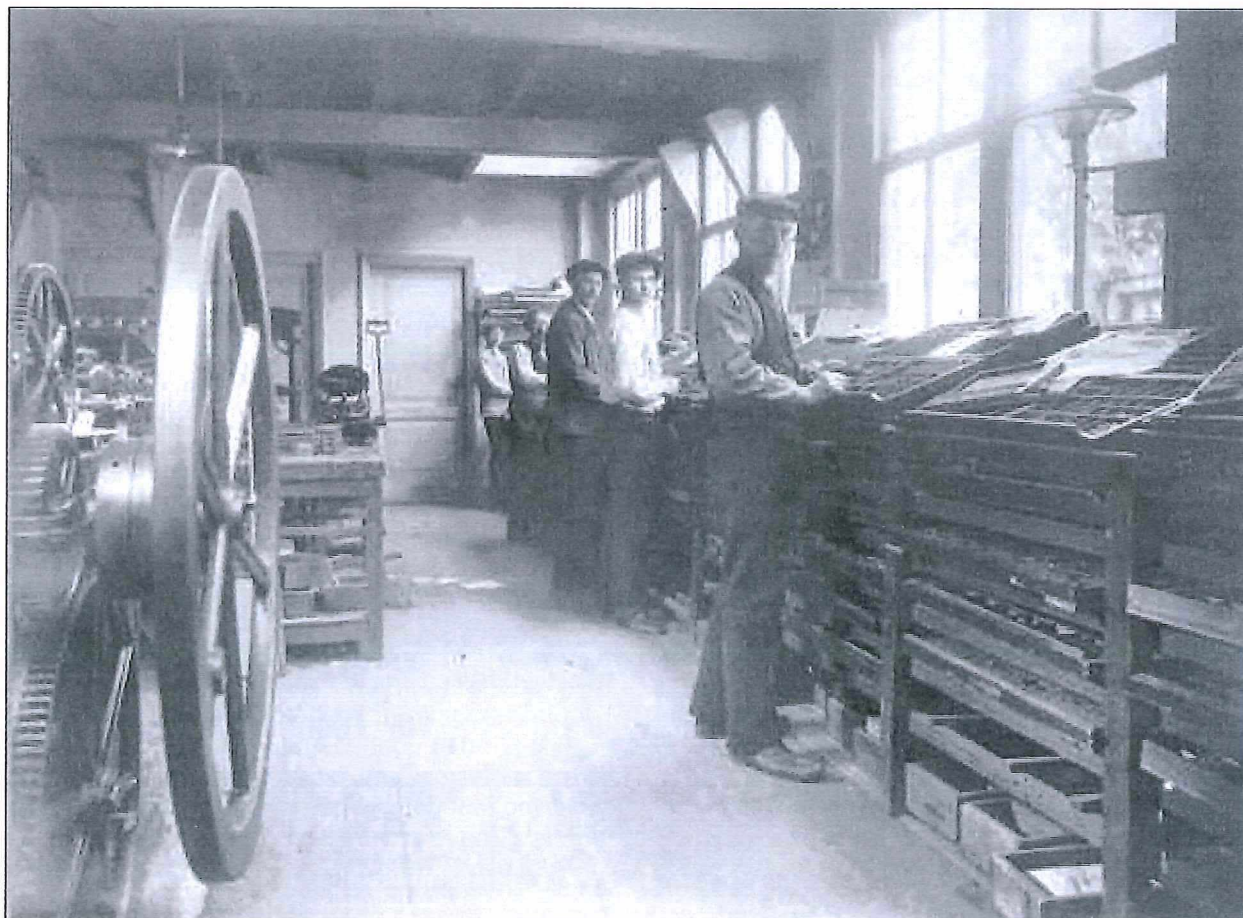
In de eerste plaats is het een 'conserveringsmiddel'. Na digitalisering hoeven de kranten namelijk niet meer de veilige archiefkluis te verlaten. Maar gedigitaliseerde kranten zijn ook veel toegankelijker. Met een paar muisklikken kunnen kranten op de computer worden geraadpleegd, thuis of waar dan ook.

Piet Koomen, oud-uitgever van de Medemblikker Courant, gaf eind 2013 de oude jaargangen van zijn krant in bewaring aan het Westfries Archief. Zodoende konden ze direct worden meegenomen in het digitaliseringsproject. Deze bijdrage is een korte geschiedenis van de Medemblikker Courant en geeft aanwijzingen hoe u zelf in de oude kranten kunt grasduinen.

Medemblikker Courant

De Medemblikker Courant verscheen voor het eerst op zaterdag 6 mei 1905. Op de voorpagina schreef de uitgever 'een enkel woord ter inleiding', een introductie die de aard en de beoogde lezersgroep van de nieuwe krant verduidelijkt. De Medemblikker Courant was een politiek neutraal weekblad met een afwisselende en veelzijdige inhoud. Uiteraard nam de plaatselijke berichtgeving een belangrijke plek in. Maar daarnaast was er ruimte voor buitenlands nieuws, verslagen van gemeenteraadsvergaderingen, marktberichten etc. Ook verhalen voor de jeugd en 'prijzraadsels' ontbraken niet. Om van de krant een zakelijk succes te maken, richtte de uitgever zich op een zo breed mogelijk publiek in Medemblik en omstreken.

De Medemblikker Courant werd gedrukt en uitgegeven door de firma K.H. Idema, gevestigd in het pand Nieuwstraat 70. Op dit adres bevond zich de boekhandel en de drukkerij. Pas in 1967 zouden de twee activiteiten fysiek worden gescheiden en verhuisde de drukkerij naar de Randweg

Afb. 1: Letters zetten in drukkerij Idema aan het Achterom, achter de boekhandel.

Hoewel de firma naar Karel Hero Idema was vernoemd, was zijn zoon Adriaan Abraham de feitelijke uitgever en initiator van de Medemblikker Courant. Hij had het bedrijf al vóór 1897, het jaar waarin Karel Hero overleed, overgenomen.

Mogelijk heeft de Medemblikker Courant een voorloper gehad. Hiervoor is een aanwijzing in het archief van het Gereformeerd Weeshuis gevonden. Volgens de notulen plaatsten de regenten van het weeshuis in 1899 en 1904 een personeelsadvertentie in de Medemblikker Courant, respectievelijk het 'Medemblikker advertentieblad'. Maar over een eventuele voorganger of doorstart wordt in de Medemblikker Courant van 6 mei 1905 met geen enkel woord gerept. De uitgever schrijft alleen dat bij hem 'reeds geruime tijd' het plan bestond om een weekblad uit te geven. Is het een verschrijving in de notulen van het weeshuis? Wie het weet, mag het zeggen!

Een neutrale krant

Het neutrale karakter van de krant, zoals uitgever Idema voor ogen had, is wel eens ter discussie gesteld. Zo trok in 1914 kapelaan Verhaar van leer tegen de berichtgeving over de Oostenrijks-Servische oorlog, een conflict dat uitmondde in de Eerste Wereldoorlog. Volgens de kapelaan koos de Medemblikker Courant partij door met beschuldigende vinger naar het (katholieke) Oostenrijk te wijzen. De kapelaan had meer kritiek op de krant. Het stond hem tegen dat 'voortdurend aanlokkelijke advertenties' van geïllustreerde weekbladen als De Prins en Panorama werden geplaatst. Hij waarschuwde alle katholieken 'allerkrachtigst' tegen dit soort bladen. 'Wij hebben onze eigen, betrouwbare, katholieke illustraties', schrijft kapelaan Verhaar.

De kritiek op de Medemblikker Courant werd oorspronkelijk gepubliceerd in de Onze Courant van 7 augustus 1914. Een week later reageerde Idema. Het artikel van de kapelaan werd integraal in de Medemblikker Courant overgenomen, aangevuld met redactioneel commentaar. Hij herkende zich niet in de kritiek.

En wat de advertenties van de genoemde geïllustreerde weekbladen betreft: de uitgever van de Medemblikker Courant was maar wat graag bereid advertenties voor katholieke illustraties en tijdschriften op te nemen.

Moeilijke tijden

In haar 110-jarige bestaan heeft de Medemblikker Courant een aantal moeilijke periodes doorstaan. Nieuwe (mede-)eigenaren en geldschietters waren nodig om de continuïteit van het bedrijf en de krant te waarborgen.

Door toetreding van de heer R. K. B. Severs veranderde met ingang van 1928 de oude firmanaam K. H. Idema in Boekhandel en drukkerij Idema & Severs. Deze naam verdween alweer in 1931, het jaar waarin Hendrik de Jongh eigenaar van de boekhandel en drukkerij werd. Hij koos voor de naam A. A. Idema. De Jongh was een man met een grafische achtergrond en hechtte belang aan goed zet- en drukwerk. Maar door de slechte economische omstandigheden was enkele jaren later nieuw kapitaal nodig om het bedrijf en de Medemblikker Courant te continueren. Op 6 april 1937 kreeg A. A. Idema maar liefst vijf nieuwe eigenaren, voornamelijk ondernemers uit Medemblik. Zij sprongen in de bres voor het behoud van hun krant.

De Tweede Wereldoorlog bracht heel andere problematiek met zich mee. Al in mei 1940 werd de Nederlandse pers onder controle van de Duitse bezetter gebracht. De Duitsers bepaalden wat de kranten schreven. Met de oprichting van de Nederlandsche Kultuurkamer in 1942 ging de gelijkschakeling van de pers nog een stap verder. Journalisten en uitgevers dienden zich bij deze instelling aan te melden, waarmee de pers onder directe nationaalsocialistische leiding kwam te staan. Het laatste nummer van de Medemblikker Courant verscheen op 7 maart 1942.

Maar precies een week na de bevrijding verscheen de krant al weer.

Tiende Jaargang.	No. 484.	
MEDEMBLIKKER COURANT.		
Nieuws- en Advertentieblad	voor Medemblik en Omstreken.	
ZATERDAG	15 AUGUSTUS 1914.	
ABONNEMENTSPRIJS Per 3 maanden 25 cts. Franco per post . 30 cts. Abonnementen en Advertenties worden aangenomen bij alle Boekhandelaren en Postadministratie. Dit blad verschijnt des VRIJDAGSAVONDS	UITGEVER: K. H. IDEMA. MEDEMBLIKKER Intercommunale Telefoon No. 6	ADVERTENTIE Van 1-5 regels 25 cts. Elke regel meer 5 cts. 4 Plaatsingen onder zelfde advertentie worden 3 maal berekend. Voor abonnement vraag men prijsopgave.

Afb 2 Medemblikker Courant anno 1914

De redactie schrijft: 'De Medemblikker Courant herboreren!' Omdat er op dat moment geen stroom was, moest de drukkerij zich redden met 'trappers' en werden de eerste nummers na de bevrijding op klein formaat uitgegeven.

Drie jaar na de bevrijding nam Piet Koomen senior de krant over, later opgevolgd door zijn zoon Piet Koomen junior. Samen hebben zij bijna 65 jaar de Medemblikker Courant geleid. Maar de tijden veranderden en Piet Koomen junior moest uiteindelijk een rigoureuus besluit nemen. In november 2012 ging de krant over naar Rodi Media en stopte de productie in Medemblik. Sindsdien verschijnt de krant onder de titel 'De Medemblikker' op tabloidformaat.

De Medemblikker Courant bood ook ruimte aan ingezonden stukken en artikelen over de geschiedenis van de stad. Een mooi voorbeeld daarvan is de serie van 29 artikelen van Jan Jacob ten Have, getiteld 'Uit de geschiedenis van Medemblik', die in de jaren 1933-1934 op de voorpagina van de krant werd geplaatst. De meeste lezers zullen de recentere artikelen van ing. P.S. Teeling beter kennen. Zijn verhalen over de geschiedenis van Medemblik verschenen voor het eerst in de jaren zestig.

Grasduinen in de digitale Medemblikker Courant kan al snel tot nieuwe kennis en inzichten leiden. Wist u bijvoorbeeld dat 80 jaar geleden al serieus werk werd gemaakt van een stadsmuseum in Medemblik?

Afb.3: In het eerste jaar dat de firma Idema & Severs heette, werd een bijzonder jubileum gevierd. Op 1 augustus 1928 was Barend Rob 25 jaar in dienst. Op de foto van links naar rechts: Hero Rijnsent, Jan Bos, Piet Reus, Kees Gutter (zittend), jubilaris Barend Rob, Bijleveld (zittend) en Klaas Bankert. Volgens berichtgeving in de krant was 'de werkplaats keurig versierd' en 'Het geheel gaf een gezelligen, prettigen indruk [...]'. Als blijk van waardering kreeg de jubilaris van zijn baas een kostbaar geschenk. Wat dat was, leest u in de Medemblikker Courant van 4 augustus 1928.

Rijke historische bron

De Medemblikker Courant is een rijke historische bron. Elke bijzondere gebeurtenis in Medemblik of omgeving in de twintigste eeuw is in de Medemblikker Courant terug te vinden. Maar de krant bevat veel meer. Zo wordt verslag gedaan van gemeenteraadsvergaderingen en vergaderingen van allerlei verenigingen, van 'Het Nut' tot de plaatselijke begrafenisverenigingen. Familieberichten en advertenties vormen een waardevolle bron voor stamboomonderzoek. De advertenties geven bovendien een mooi tijdsbeeld. In eerdere jaargangen van de oudheidkundige vereniging is hiervan dankbaar gebruik gemaakt.

Leest u maar eens in de oude kranten welke inspanning het gemeentebestuur leverde om een museum van de grond te krijgen. En wat dacht u van een nieuwsberichtje uit 1934 over de vondst van een compleet geraamte van een paard met ruiter! Deze vondst werd gedaan tijdens de aanleg van het Koningin Emmapark. In de Medemblikker Courant van een week later wordt een kritische kanttekening geplaatst bij het 'zorgvuldig opbergen van het een en ander'. Voor zover bekend is van deze archeologische vondst nooit meer iets vernomen.

St. Nicolaas 1935 St. Nicolaas 1935

J. BROUWER
SIGARENHANDEL - MEDEMBLIK
HET MEEST GESORTEERD
OOK IN ST. NIC.-CADEAUX

St. Nicolaas 1935 St. Nicolaas 1935

Welcome geschenken
vindt U in overvloed
in

Geusebroek's Schoenmagazijn
Warme Winterpantoffels voor Dames, Heeren
en Kinderen in luxe en gewone uitvoering
Grootste keuze Nieuwste modellen
Concurrerende prijzen

JOH. GEUSEBROEK
NIEUWSTRAAT MEDEMBLIK

Voor de Sint Nicolaas
een Luxe Vaas of Ball van Artistiek
Kenemer Plateel. Voorts alle soorten
Bloemen, Planten, Bouquetten, enz. enz.

Bloemisterij G. Trappel
Nichterom 30 Medemblik

Afb.4: Selectie advertenties uit de Medemblikker Courant van 9 november 1935.

Hoe zoek ik?

Bent u nieuwsgierig geworden en wilt u zelf grasduinen in de Medemblikker Courant? Volg dan de onderstaande stappen:

1. Ga naar de website van het Westfries Archief: www.westfriesarchief.nl.
2. Kies op de startpagina (home) voor de optie 'Kranten'.
3. Door bij 'Naam serie' te kiezen voor Medemblik beperkt u de zoekopdracht tot de Medemblikker Courant. Slaat u deze stap over dan zoekt u in alle gedigitaliseerde kranten van het Westfries Archief.

4. In de balk onder de titel 'Kranten' vult u één zoekwoord of een combinatie van zoekwoorden in. Dit kan een familienaam of een ander willekeurig woord zijn.
5. U start de zoekopdracht door op de knop 'Zoeken' te klikken.

De resultaten van de zoekopdracht worden onder elkaar gepresenteerd: links een afbeelding van de krantenpagina, rechts de bijbehorende tekst waar de zoekwoorden in voorkomen. Op geel gemarkeerde blokken kunt u klikken zodat de afbeelding wordt vergroot en goed leesbaar wordt.

Mocht uw zoekopdracht (te) veel resultaten opleveren dan kunt u er voor kiezen om een nieuwe opdracht te starten met aanvullende zoekwoorden. Bijvoorbeeld: het zoekwoord 'Geusebroek' levert meer dan 2.000 resultaten. Maar zoekt u op de combinatie 'Geusebroek' en 'voorzitter' blijven er nog slechts 41 resultaten over. Ook kunt u het aantal zoekresultaten beperken door te verfijnen op jaar, in de kolom rechts van de resultaten.

Het gaat te ver om in dit artikel alle zoekmogelijkheden te beschrijven. Meer informatie vindt u op de website van het Westfries Archief. Houdt u er in ieder geval rekening mee dat de gedigitaliseerde tekstbestanden niet foutloos zijn. Door vouwen of beschadigingen van het papier zijn letters verkeerd herkend. Maar ook door zetfouten of simpelweg 'ouderwetsche' spelling kunnen krantenartikelen aan uw zoekopdracht ontsnappen.

Meer Medemblikker nieuws

Voorlopig zijn alleen de jaargangen tot 1950 via de website van het Westfries Archief raadpleegbaar. Deze keuze is gemaakt om eventuele auteurs- en eigendomsrechten van schrijvers en fotografen niet te schenden en geldt voor alle krantentitels. Wilt u een meer recente Medemblikker Courant raadplegen dan is dat onder voorbehoud mogelijk op de studiezaal van het archief in Hoorn.

Zoekt u naar Medemblikker nieuwsberichten en advertenties van voor 1905, het jaar waarin de Medemblikker Courant het licht zag, dan bent u aangevoerd op andere krantentitels. De Enkhuizer Courant begint in 1854 en is ook digitaal doorzoekbaar op de website van het Westfries Archief. Datzelfde geldt voor een aantal Hoornse kranten uit de periode 1884-1905.

Inmiddels is een vervolgproject gestart voor het digitaliseren van onder andere de Hoornsche Courant. Dit is de oudste plaatselijke/regionale krant en bevat ook nieuws uit Medemblik. Naar verwachting zal het vervolgproject in 2016 zijn afgerond waarna het aantal doorzoekbare krantenpagina's op de website van het Westfries Archief zal zijn verdubbeld tot ruim 200.000.

Afb.5: Website van het Westfries Archief. Linksboven het midden is de balk waar u zoekwoorden kunt invoeren.

Vóór het midden van de negentiende eeuw domineerden in Medemblick en West-Friesland de kranten uit Haarlem en Amsterdam. Vooral de Oprechte Haarlemsche Courant, uitgegeven sinds 1656(!), is zeer de moeite waard en bevat tal van berichten en advertenties uit Medemblick. Via de website www.delpher.nl is deze krant doorzoekbaar.

Tot slot

Bij het overdracht van de Medemblicker Courant aan het Westfries Archief bleek een aantal jaargangen te ontbreken. Het gaat om de jaren 1937, 1940, 1941 en 1942. Net als alle andere jaargangen moesten deze ooit zijn ingebonden en in het archief van de drukkerij hebben gestaan.

Het is een groot raadsel waar ze zijn gebleven. Zijn ze misschien uitgeleend en niet teruggebracht? Of is er iets anders mee gebeurd. Misschien heeft u een tip! U kunt hierover contact opnemen met het archief (info@wfa.nl) of het bestuur van de oudheidkundige vereniging.

Op de zolder van de Vier Weeskinderen in de Torrenstraat lagen nog enkele losse nummers van de Medemblicker Courant uit de jaren 1940-1941. Tien in totaal. Deze exemplaren zijn intussen verenigd met de andere 'Medemblickers' in de kluis van het Westfries Archief.

Peter Swart
Hoorn, juni 2015

Geraadpleegde bronnen

Karel Hero (P.A.J. Koomen), 'Kliniek voor zieke vulpenen als lokkertje', *Medemblicker Courant*, 10 juni 2004, 2.

Westfries Archief, Hoorn:
Gereformeerd Weeshuis Medemblick 18.
Medemblicker Courant, diverse nummers.

Herkomst afbeeldingen:
Oudheidkundige Vereniging "Medenblick", Medemblick: 1 en 3.
Westfries Archief, Hoorn: 2, 4 en 5.